

رویدادهای اجتماعی در سال ۹۹

آینه جامعه در سال سخت

تصویری با اقوام و آشنایان خودشان را سرگرم کردند. اعلام رسمی شیوع کرونا در ایران به بهمن ۹۸ بر می‌گردد؛ روزهای اسفند ۹۸ و فروردین ۹۹، با بحران کمبود تجهیزات خودمراقبتی و بهداشتی همراه بود. الکل طبی نایاب‌ترین کالا در سطح شهرها شده بود و بیمارستان‌ها از کمبود گان و ماسک و دیگر تجهیزات محافظتی برای کادر درمان گلایه داشتند.

نوروز امسال همه در بهت شیوع کووید-۱۹ بودند؛ ترس و نگرانی آن روزها بی‌سابقه‌ترین عید را برای مردم ایران رقم زد؛ شهرهای گردشگری اغلب مسافر نپذیرفتند؛ حرم‌های زیارتی بسته شد. مبادی ورودی شهرها با غربالگری و تست‌سنجی مردم کنترل شد. آن روزها که همه در مقابله با ویروس تازه نفس بودند، اکثر مردم در خانه ماندند و سشتن مکرر دست‌ها و ضدعفونی کردن سطوح را یاد گرفتند و با پختن نان و کیک و شیرینی و تماس

سال ۹۹ فقط می‌توان سال سخت نامید که سختی‌اش با شیوع ویروس ناشناخته چینی، از اواخر زمستان ۹۸ شروع شد. خیلی‌ها تصور می‌کردند با آمدن بهار سختی‌ها هم بارشان را می‌بندند و می‌روند، غافل از اینکه روزهای سخت با دیدن یک بهار و یک تابستان و یک پاییز و یک زمستان همچنان ادامه دارد و حالا در آستانه بهاری دیگر، باید از جهش مریگبار ویروس بترسیم و باز هم «در خانه بمانیم» و ماسک‌زدن و الکل اسپری کردن را رعایت کنیم.

خرداد ۹۹ و شروع موج دوم

یکی دوماه بهار برای جاخوش کردن ویروس و شروع جولان در سراسر کشور کافی بود. چند برابر شدن شمار مبتلایان به کرونا در کشور در خردادماه ۹۹ باعث نگرانی از «موج دوم شیوع» شد. ستاد مبارزه با کرونا ۲۲ خرداد، از شناسایی ۳ هزار و ۵۷۴ بیمار جدید خبر داد؛ این رقم از ابتدای شیوع بیماری در ایران سابقه نداشت. رسانه‌ها از «موج دوم» کرونا در چند استان دیگر گفتند در حالی که حسن روحانی، با بیان «نقطه دوم و سوم» عنوان می‌کرد نباید «فضای روانی جامعه را به هم زد.» فضای جامعه مانیز بعد از گذشت چندماه با تأثیر از اخبار جهانی پاندمی کرونا و شیوع وحشتناک در اروپا و آمریکا، دچار نوعی رخوت روانی و خستگی شده بود. موسسه اسپسا که از زمان شروع کرونا ۶ نظرسنجی در تهران انجام داده بود، خردادماه ۹۹ اعلام کرد نگرانی از ابتلا به کرونا به پایین‌ترین حد رسیده است.

چندان دور از انتظار هم نبود؛ مردم بسیاری از شهرهای جهان از ماندن در خانه خسته شده بودند و بسیاری هم در دغدغه اقتصادی داشتند و اگر مقررات، جریمه و تداوم بی‌سیستم بهداشت و درمان نبود، شاید کمتر کسی در خانه می‌ماند. کمبود «تخت‌های ویژه و تخت‌های بستری» و کمبود کادر درمانی در موج دوم کرونا بیرون کرد. این کمبودها در برخی از استان‌ها مانند مازندران که وضعیت قرمز داشت، بیشتر بود. اوج موج دوم در تیرماه بود که ۲۵ استان در وضعیت قرمز و هشدار قرار گرفتند و شمار کلی قربانیان کرونا در ایران به ۱۴ هزار نفر رسید. همان روزها بود که فعالیت ادارات با یک سوم و نیمی از نیروها در شهرهای مختلف تصویب شد تا ادامه دورکاری بتواند جولان ویروس عجیب و غریب قرن را کنترل کند. موج دوم اواخر تابستان در سیر نزولی قرار گرفت؛ اما پاییز، سرد شدن هوا و شیوع بیماری‌های فصلی در کنار کرونایی که هر روز شکل و فرآیندش در حال تغییر بود، ترس موج سوم را به جان مردم می‌انداخت. موجی که تا امروز مریگبارترین بوده است. کادر درمان در نیمه‌های سال دیگر رقیق نداشتند. بیشتر بیمارستان‌ها در وضعیت بحرانی بودند و بخش‌های دیگر را هم برای مراقبت از بیماران کرونایی اختصاص داده بودند.

بهمن ۹۹، آغاز واکسیناسیون کرونادر ایران

کرونا هر چند اکثر اخبارش ناگوار و ناراحت‌کننده است، اما واکسن تنها روزه امید به پایان راه ویروس، مثل نور امید در تونلی تاریک است که میلیون‌ها ایرانی رادلخوش می‌کند. در ایران واکسیناسیون کرونار با استفاده از واکسن اسپوتنیک (Sputnik V) ساخت روسیه در بهمن‌ماه آغاز کرد. واکسیناسیون در مراسمی در تالار امام بیمارستان «امام خمینی» تهران به‌طور رسمی آغاز شد.

بر اساس اعلام رسمی مقامات وزارت بهداشت و ستاد ملی مقابله با کرونا ابتدا کارمندان بخش مراقبت‌های ویژه بیمارستان‌ها این واکسن را دریافت می‌کنند، هر چند تزریق واکسن اختیاری است. بعد از کارکنان بخش مراقبت‌های ویژه مراکز درمانی، کادر درمان و خانه‌های سالمندان و افراد بالای ۶۵ سال در اولویت نخست تزریق واکسن کرونا قرار دارند. نتایج مرحله آخر آزمایش انسانی این واکسن روسی نشان می‌دهد که این واکسن بی‌خطر و اثربخشی آن ۹۱.۶ درصد است. واکسن ایرانی هم در راه است؛ چندین شرکت داروسازی مختلف بر فرآیند تولید واکسن ایرانی کرونا ورود کرده‌اند. این نوید را رئیس ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) داده است که تا اواخر فروردین سال آینده بتوانیم طرح واکسیناسیون علیه کرونا را با واکسن ایرانی در کشور شروع کنیم.

تعویق کنکور برای اولین بار

در حالی که همه رخدادها، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی کشور ما در سال ۹۹ تحت تأثیر همه‌گیری کرونا قرار گرفت، اما امسال رویدادهای مهم دیگری در حوزه‌های اجتماعی داشت که مرور آنها در ایام پایانی سال خالی از لطف نیست. به دنبال شیوع بیماری کرونا بسیاری از مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل شدند. ویروس که با انتشار آن برای هموطنان و داوطلبان آزمون‌های سراسری سنجش در مناطق متعدد کشور مشکلات بسیاری را به وجود آورد و علاوه بر آسیب‌های فیزیکی که برای مردم به همراه داشت، آسیب‌های روحی و روانی بسیاری هم ایجاد کرد و سبب تضعیف روحیه همه مردم به خصوص دانش‌آموزان و دانشجویانی که خود را آماده کنکور می‌کردند، شد.

به دنبال شیوع سریع این بیماری، وزیر بهداشت وارد موضوع شد و برای جلوگیری از روند سریع انتشار ویروس کرونا، دستور العمل تعویق زمان برگزاری کنکور دکتری، کارشناسی ارشد و سراسری (کارشناسی) را از ارایه دادند. سازمان سنجش که مجری برگزارکننده آزمون‌های سراسری کشور است، در پی بررسی‌های صورت گرفته در شورای سنجش و پذیرش با تغییر زمان برگزاری آزمون‌های سراسری موافقت کرد و این آزمون در اواسط مردادماه برای گروه‌های مختلف برگزار شد. آزمون دکتری در تاریخی که اعلام شده بود، برگزار شد اما آزمون دستیاری پزشکی و وکالت به خاطر کرونا به تعویق افتاد.

تصویب لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان پس از ۱۰ سال

لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان ۱۰ سال معطل مانده بود و هرگاه حادثه یا خبری در نقض حقوق کودکان منتشر می‌شد، داغ دل حامیان حقوق کودک و افکار عمومی برای کودکان تازه می‌شد اما سرانجام این لایحه در خردادماه سال ۹۹ به تصویب رسید. لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان سال ۸۸ با پیشنهاد قوه قضائیه به دولت دهم کلید خورد و اکنون پس از ۱۱ سال و در سال ۹۹ پس از فراز و فرودهای بسیار به سرانجام رسید. دوم مرداد سال ۱۳۹۷ بود که نمایندگان در جلسه علنی مجلس با ۱۵۸ رأی موافق، ۱۸ رأی مخالف، ۱۰ رأی ممتنع از ۲۲۲ نماینده حاضر در جلسه، با کلیات لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان موافقت کردند. این لایحه سه مرتبه با ایراد شورای نگهبان و اصلاح مجلس مواجه شد ولی متأسفانه ناتمام مانده بود تا اینکه روز یکشنبه ۱۸ خردادماه عیاس کدخدایی، سخنگوی شورای نگهبان گفت: «طبق نظر شورای نگهبان لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان با شرع و قانون اساسی مغایرتی ندارد و مورد تأیید این شورای قرار گرفت.»

فرزندان مادران ایرانی و پدران خارجی شناسنامه گرفتند

امسال یک اتفاق خوشایند دیگر نیز رقم خورد و آن صدور شناسنامه برای فرزندان بود که مادر ایرانی و پدر خارجی داشتند. در این طرح، ۲۸ هزار نفر زیر ۱۸ سال و ۴۷ هزار نفر، بالای ۱۸ سال نام نویسی کرده‌اند و بیش از ۱۰ هزار پرونده تکمیل شده است که این اقدام جمهوری اسلامی ایران در حوزه حقوق بین‌الملل و حقوق بشر هم قابل ارجح و احترام است.

تشکیل ستاد ملی مقابله با کرونا

آن روزهایی که هیچ‌کس تصویری از مریگباران در همه‌گیری بیماری نداشت، با تصویب شورای عالی امنیت ملی و تأیید رهبری، ستاد ملی مقابله با کرونا تشکیل شد. نخستین جلسه این ستاد ششم اسفند ۱۳۹۸ برگزار شد تا همه تصمیم‌ها در خصوص اقدامات ضروری درباره مقابله با ویروس کرونا از جمله اعلام تعطیلی‌ها و محدودیت‌ها از سوی این ستاد انجام شود. سعید نمکی، وزیر بهداشت و درمان ایران رئیس این ستاد است.

در نوروز سالی که گذشت، بسیاری از گروه‌ها و سازمان‌ها دست به کار شدند و بحث غربالگری و کنترل تردد‌ها به شدت مورد توجه قرار گرفت. مرزهای بین‌شهری کم‌وبیش بسته شد و تردد خودروهای شهرهای پلاک غیرنومی به شهرهایی که آمار کرونای بالایی داشتند، ممنوع شد. هلال احمر، اورژانس و پلیس راهنمایی و رانندگی در ورودی شهرها مستقر شدند. متخصصان و محققان حوزه ویروس‌شناسی تلاش می‌کردند شناخت بیشتری از ویروس ناشناخته پیدا کنند؛ شباهت‌های بیماری به ویروس‌های فصلی این احتمال را می‌داد که با گرم شدن هوا، ویروس کرونا کم‌رنگ‌تر از قبل شود و در خوشبینانه‌ترین حالت از بین برود. این تصور اما با افزایش موارد ابتلا در شهرهای مختلف و تغییر علائم بیماری، به فراموشی سپرده شد و مردم هم رفته رفته فهمیدند کرونا به این زودی‌ها خیال رفتن ندارد. ویروس کرونا که همه معادلات زندگی اجتماعی را برهم زده بود، بار دیگر دورکاری را که می‌رفت به دست فراموشی سپرده شود، احیا و آن را به عنوان یکی از مهم‌ترین سناریوهای فرار برای پیشگیری و مهار ویروس مطرح کرد. توجه سیاست‌گذاران به دورکاری در همان ابتدای راه مقابله با ویروس جلب شد و اعلام وضعیت فعالیت مشاغل مختلف شروع شد. دورکاری‌ها که از اسفندماه در نهادهای دولتی و خصوصی شروع شده بود، در بسیاری از اصناف رعایت می‌شد و در بسیاری هم نه. با این حال، با افزایش موارد ابتلا مقام‌های دولتی از یک سو درباره احتمال شیوع دوباره کرونا هشدار داده و خواستار رعایت بهداشت و فاصله اجتماعی می‌شدند و از سوی دیگر، عده‌ای اصرار داشتند که کارها دوباره از سر گرفته شوند و مردم به کارشان بازگردند تا اقتصاد بیشتر از این ضربه نخورد.

آبان، ماه سیاه کرونادر ایران با ۱۹ بار رکوردزنی

آبان ۹۹ قطعا تلخ‌ترین ماه کرونایی ایران بود که طی این مدت کشور با سیاه‌ترین روز کرونایی خود روبه‌رو شد و با مرگ غریب به ۵۰۰ نفر در روز متأسفانه چندین بار رکورد قربانیان ویروس کرونا در کشور شکسته شد. تعداد مبتلایان شناسایی شده کرونادر آبان بیش از یک سوم کل مبتلایان ایران در ۹۹ ماهی بود که از تأیید شیوع کرونا می‌گذشت. در ماه آبان آمار روزانه از موارد شناسایی ابتلا به بیماری کووید-۱۹ و مرگ مبتلایان ۱۹ بار رکورد زد. شرایط پاندمی در ایران به حدی رسیده بود که دیگر برعکس ماه‌های قبل اعداد به راحتی می‌توانست اوضاع ترسناک آن را در کشور توصیف کنند؛ مثلاً در یک روز ۱۴۱۵ انسان جان خود را به خاطر ابتلا به کرونا از دست دادند، روز بعدی ۸ هزار و ۲۹۳ نفر به همین ویروس مبتلا می‌شوند. مینو محرز، عضو ستاد ملی مقابله با کرونا، در توصیف این شرایط گفته بود که «وضعیت خیلی وحشتناک است و اصلاً در بیمارستان‌ها جای نیست.» از ابتدای مهرماه تا اواخر آبان بیش از ۱۹ هزار و ۲۰۰ نفر به قربانیان کووید-۱۹ در ایران افزوده شد که ۱۲ هزار و ۲۴۶ مورد آن مربوط به آبان ماه بوده است. به بیان دیگر، حدود ۳۵ درصد کل مرگ‌های کرونایی در ۹۹ ماه گذشته فقط در آبان ماه رخ داد. با تشدید کرونا در تهران و دیگر شهرها، محدودیت‌های کرونایی به حد اکثر رسید و جلسات هر روزه ستاد ملی کرونا در یک سوم ویروس، تصمیمات جدی‌تری از جمله تعیین ساعت منع تردد شبانه و تعطیلی یکی دو هفته‌ای شهرهای قرمز را به دنبال داشت. محدودیت‌های کرونایی در پایتخت هم اعلام شد؛ همه کافه‌ها، پاساژها و مشاغل غیر ضروری و مراکز آموزشی دو هفته تعطیل شدند. محدودیت‌های تردد شبانه هنوز هم در همه شهرها ادامه دارد. در حالی که با تشدید توصیه‌های خودمراقبتی و تعیین محدودیت‌های جدی‌تر، موج سوم هم با شروع زمستان فروکش کرد و روزهای پایانی سال تعداد قربانیان روزانه به زیر ۱۰ نفر رسیده است، اما یک هشدار جدی دیگر مصادرات احتمال کم‌رنگ شدن ویروس و باور ادوات واکسن و پیگیری روند تولید واکسن ایرانی کرونا را برهم زده است؛ جهش بی‌سابقه ویروس به ویروس انگلیسی معروف شده است. معاون درمان وزارت بهداشت روز یکشنبه هفدهم اسفند ۹۹ درباره رشد سریع ویروس جهش یافته انگلیسی کرونا در ایران هشدار داد و از مردم خواست پروتکل‌های بهداشتی را جدی بگیرند. در حالی که همه شهرها بعد از بحران موج سوم از حالت قرمز نارنجی خارج شده بودند؛ شیوع ویروس جهش یافته، بار دیگر نگرانی‌ها را بیشتر کرده است. ویروسی که به گفته متخصصان بسیار سریع تر منتقل می‌شود و در عرض ۴۸ ساعت بیماری را به حالت حاد می‌رساند. ویروس انگلیسی خوزستان را دوباره قرمز کرده است و مازندران را نارنجی. بر اساس آخرین اعلام ستاد ملی مقابله با کرونا ۴۰ شهر قرمز نارنجی در نوروز ۱۴۰۰ ممنوعیت سفر دارند و وزیر بهداشت ملت‌مسانه از مردم خواسته است تا حتی اگر راه‌ها باز باشد هم، حضرت عباسی سفر نزنند. سخنگوی ستاد ملی کرونا ۲۵ اسفند ۹۹ هشدار داد با توجه به گردش ویروس جهش یافته انگلیسی در ۲۹ استان کشور، مردم از سفرهای غیر ضروری پرهیز کنند؛ چرا که سفرها می‌تواند به شدت جامعه را درگیر کند و روزهای سخت پاییز را برگرداند.

تصویب لایحه حمایت از زنان

تصویب طرح حمایت از زنان در معرض خشونت از جمله اتفاقات مهمی بود که در سال ۹۹ به وقوع پیوست. هیأت وزیران ۱۳ دی ماه سال ۹۹ لایحه‌ای را در حمایت از زنان در معرض خشونت یا خشونت دیده تصویب کرد که از ۱۰ سال پیش زمره‌های تدوین آن شنیده شده بود. خشونت علیه زنان در این لایحه با عنوان «حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت» اینگونه تعریف شده است: «هر رفتاری که به خاطر جنسیت یا موقعیت آسیب‌پذیر یا نوع رابطه مرتکب، بر زن واقع شود و سبب ورود آسیب یا ضرر به جسم یا روان یا شخصیت، حیثیت یا محدودیت یا

محروریت از حقوق و آزادی‌های قانونی زنان شود به عنوان خشونت تلقی می‌شود.» در این لایحه پیشنهاد تأسیس صندوق حمایت از زنان خشونت دیده یا در معرض خشونت از سوی وزارت دادگستری، با هدف حمایت از این قشر در مواردی نظیر پرداخت تعاضل دیه در صورتی که زن به قتل رسیده و قاتل، مرد است و اولیای دم زن مقتول برای انجام قصاص، توانایی پرداخت تعاضل دیه را ندارند، داده شده است. این لایحه تأکید دارد که «مابه‌التفاوت دیه زنان سرپرست خانواری که به قتل می‌رسند آسیب جسمی به آنها وارد می‌شود، به اندازه دیه مردان از بیت‌المال پرداخت خواهد شد.» در بخشی از لایحه آمده است که «زنان موضوع این لایحه، در صورت عدم تمکن مالی، از پرداخت هزینه‌های مستقیم درمانی ناشی از خشونت معاف بوده و اینگونه هزینه‌ها از محل صندوق حمایت از زنان خشونت دیده یا در معرض خشونت پرداخت می‌شود.»